

דף י"א

רע"א כל דמים שנכ' פסולים וחכ"א הגמרא ממשיכה לדון בדעת רבי אליעזר שמשווה את אשם לחטאת. ומביאה את מה חטאת בלבד

ששנינו במשנה, שהיה רבי עקיבא אומר, כל דמים שנכנסו להיכל לכפר, פסולים. אפילו שהכתוב: "וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יֻבָּא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וכו'" מדבר בחטאת, רבי עקיבא מרבה את כל קדשי קדשים וקדשים קלים מהריבוי של "וְכָל"¹⁶⁸. חכמים אומרים, חטאת בלבד נפסלת בכניסת דמה להיכל. רבי אליעזר אומר אף האשם, שהכתוב "בְּחַטָּאת בְּאָשָׁם" מרבה את האשם.

שואלת הגמרא, מהו טעמם של חכמים, מהו טעמם של חכ'?

הרי האשם הוקש לחטאת? אמר רבא, שאי אפשר לומר שאשם שדמו נכנס לפנים פסול, מפני שלומדים בקל וחומר מעולה שהיא כליל, ואם דמה נכנס לפנים היא כשרה, כל שכן אשם שאינו כליל¹⁶⁹. ומקשה הגמרא על הקל וחומר, הרי עולה אינה מכפרת? אומרת הגמרא שמנחת חוטא¹⁷⁰ שהיא מכפרת ואינה נפסלת כשהקומץ נכנס לפנים¹⁷¹ תוכיח. והגמרא לא מוכיחה מחטאת העוף שהיא מכפרת ואם דמה נכנס אינה פסולה¹⁷², מפני שרבי אבין הסתפק בחטאת העוף שהכניס את דמה לפנים בצוארה אם נפסלה או לא. והגמרא לא הקשתה מה למנחת חוטא שאינה מין זבח, מפני שעולה שהיא מין זבח ואינה נפסלת תוכיח. וחזר הדין, לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה, הצד השווה שבהן שהן קדשי קדשים ואם דמם נכנס לפנים כשרים. אף אשם שהוא קודש קדשים אם נכנס דמו לפנים כשר.

דמה של זו ולא של אחר ור"א לא שאל רבא מברניש את רב אשי, מדוע הגמרא לא הביאה פרכה שיש בעולה ובמנחת חוטא דורש דם דמה

צד השווה שהם אין להן קצבה, אבל לאשם יש לו קצבה, בכסף שקלים?

168 כל דמים שנכנסו להיכל לכפר פסולים אינו דומה למה שא' שלמים ששחטן בהיכל כשירות לא יהא טפל חמור מן העיקר. שהוא רק היכן שכ' "אל פתח אהל מועד" שתלה הכשירו בהיכל. תוס'.

169 לא שייך לומר חטאת תוכיח שאפ' לומר מה לחטאת שכן דמה למעלה ושכן צד כרת ושכן באה בצבור. תוס'.

170 של קרבן עולה ויורד דשמיעת הקול. רש"י.

171 שהמנחה מכפרת ואם נכנסה לפנים כשירה שלא פסל הכתוב אלא דם. רש"י.

172 ועדיף לומר כך שהוא ממיני דמים וראויה להוכיח על מיני דמים. רש"י.

אלא יש לומר שחכמים לומדים שאשם שדמו נכנס לפנים כשר ממה שכתוב "אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה" דמה של זו, חטאת, ולא דמה של אחר. ורבי אליעזר אומר ש"מִדָּמָה" בא למעט את בשרה, שהחטאת אינה נפסלת אם בשרה נכנס לפנים. וחכמים לומדים ממה שכתוב "דָּמָה" ולא "דם". וחכמים אינם דורשים דם דמה.

הגמרא שואלת, שלדברי חכמים שאומרים שאשם ששחטו שלא לשמו כשר, מובן מה שמנחה הוקשה לחטאת ומנחה לאשם. מה ששנינו בברייתא, רבי שמעון אומר: "חֲלָקָם נִתְּתִי אֹתָהּ מֵאֲשֵׁי קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הִוא פֶּחֱטָאִת וְכֹאֲשָׁם" מנחת חוטא הרי היא כחטאת, לפיכך קמצה שלא לשמה פסולה¹⁷³. מנחת נדבה הרי היא כאשם, לפיכך קמצה שלא לשמה כשרה. אבל לרבי אליעזר שאומר שאשם שנשחט שלא לשמו פסול למה מנחה הוקשה לחטאת, ומנחה לאשם? הרי מנחה שנקמצה שלא לשמה פסולה בין אם נקיש אותה לחטאת ובין אם נקיש אותה לאשם!

שלא בכלי שרת פסולה ור"ש מכשיר אומרת הגמרא, שלרבי אליעזר מנחה הוקשה גם לחטאת וגם לאשם לדרשה אחרת של רבי שמעון. למה ששנינו במשנה במנחות שמנחה שלא נתנו את הקומץ שלה בכלי שרת פסולה¹⁷⁴. ורבי שמעון מכשיר, אם הוליכו בקומצו עד המזבח והקטירו. ואמר רב יהודה בנו של רבי חייא שרבי שמעון לומד מהכתוב "קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הִוא פֶּחֱטָאִת וְכֹאֲשָׁם" שאם בא לעובדה ביד, בהולכה והקטרה ביד שלא בכלי, עובד ביד ימין שהקומץ בה כזריקת דם חטאת שהיא באצבע ובימין¹⁷⁵ ¹⁷⁶. ואם בא לעבדה בכלי, רשאי לעובדה בשמאל, להוליך את הכלי שקדשה בתוכו בשמאלו למזבח ולתת בשמאלו מהכלי על האשים כזריקת דם אשם שאינה בנתינת אצבע¹⁷⁷.

¹⁷³ אין זה למד מלמד שהעכוב כתוב בחטאת. תוס'.

¹⁷⁴ יש ד' עבודות במנחה, הקמיצה כנגד שחיתה, מתן קומץ בכלי שרת כנגד קבלת הדם, הולכה כנגד הולכה, הקטרה כנגד זריקה.

¹⁷⁵ כ' בחטאת "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן" וגו' ודרשו לקמן בפ"ב "באצבעו ונתן" שלא תהא נתינה אלא בימין שכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין. רש"י.

¹⁷⁶ בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת שכ' בה אצבע ולומדים בגז"ש ממצורע שאצבע הוא ימין. וא"ת הלא יש ספק אם לומדים היקש מג"ש. ואם מצורע הוא חולין אתי שפיר למ"ד שצריך שהלמד והמלמד יהיו קדש. תוס'.

¹⁷⁷ שלא כ' אצבע אלא בחטאת וכשרה בשמאל לר"ש בכל הזבחים חוץ מחטאת. משום שרבי שמעון מצריך

לר"ש לומדים מהכ' "חטאת הוא"
לחכ' "כחטאת כאשם" לסמיכה

שואלת הגמרא, האם רבי שמעון לומד
מאותו הכתוב שני דברים? אלא אומרת

הגמרא, שעיקר הכתוב בא ללמד כרב יהודה בנו של רבי חייא. ולומדים
שמנחת חוטא פסולה שלא לשמה ממקום אחר, שנאמר במנחת חוטא
כתוב "חֲטָאת הוּא"¹⁷⁸. ולחכמים שחולקים על רבי אליעזר, הכתוב
"בְּחֲטָאת כָּאֶשָׁם" מקיש את האשם לחטאת, לומר שאשם טעון סמיכה
כמו החטאת.

ר"א יוסף ב"ח ור"א א' ד' רבה א' הנשחטין לשם פסח ולשם חטאת פסולין.
שנח' באחרים לשם חטאת

אמר רבי יוחנן, יוסף בן חוני ורבי אליעזר אמרו דבר אחד, וגם רבי
אליעזר פוסל את הקרבנות הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת. ורבה
אמר שיוסף בן חוני ורבי אליעזר חולקים בקרבנות אחרים ששחטם לשם
חטאת, שלרבי אליעזר השוחט שאר קרבנות לשם חטאת כשרים.

פסח שע' שנתו וש' בזמנו לשמו ואח' לשם פסח ר"א פוסל ור"י מכשיר

שלמים, ושחטו בזמנו לשמו, והוא כשוחט שלמים לשם פסח. וכן השוחט
וכן אחרים לשם פסח בזמנו רבי אליעזר פוסל, ורבי יהושע מכשיר.

אמר רבי יהושע אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו¹⁷⁹, אחרים כשרים לשמו¹⁸⁰. בזמנו

שהוא כשר לשמו אינו דין שיכשרו אחרים לשמו. אמר לו רבי אליעזר
או חילוף הדברים, אם אתה בא לדרוש קל וחומר יכול אני להחליפו
חר ולומר דבר שאינו ולהכשיר פסח בזמנו שלא לשמו. ומה אם בשאר
ימות השנה שאינו כשר לשמו, הוא כשר לשם אחרים. בזמנו שהוא כשר
לשמו אינו דין שיוכשר לשם אחרים. ויוכשר פסח בארבעה עשר שלא
לשמו, האם אתה אומר כן?! ויש לי תשובה על הקל וחומר שדרשת, מה

שתיים, אצבע וכהונה. ובזריקת כל הזבחים לא כתיב בו אצבע אלא כהונה חוץ מחטאת. רש"י.

178 תימה שבמנחות (דף ב:) משמע שהדרשה האחרת היא עיקר. תוס'.

179 כמו שלומדים במסכת פסחים ששחטו קודם חצות פסול שנא' בין הערבים. וכמה פעמים שנה הכתוב לעכב
קביעות זמנו בי"ד בין הערבים. רש"י.

180 שרבי אליעזר מודה בו שאינו חולק אלא בזמנו אבל כל ימות השנה אין שם שחיטת פסח חל על קרבן אחר.
רש"י.

לי הוכשרו אחרים בשאר ימות השנה לשמו, שכן הוא כשר לשם אחרים. והאם יוכשרו אחרים בזמנו לשמו, שכן הוא פסול לשם אחרים?! ויש לומר שקרבן שפסול כשחשב בו שלא לשמו גם קרבנות אחרים שחשב בהם לשמו יפסלו.

ר"י דייק שר"א פוסל באחרים לשם חטאת
ורבי יוחנן דייק מכאן שכמו שרבי אליעזר פוסל באחרים לשם פסח כך הוא פוסל באחרים לשם חטאת שהרי טעמו של רבי אליעזר הוא משום שהוא פסול לשם אחרים וכן בחטאת. ורבה דייק מהסיפא שרבי אליעזר חזר מדין זה ודנו בדין אחר, שרבי אליעזר מודה שאחרים ששחטם לשם חטאת כשרים¹⁸¹.

אר"י א"כ הורעת כח חספ
אמר לו רבי יהושע, אם אתה פוסל אחרים לשמו בזמנו, הורעת לגבי מחשבת שלא לשמו את כח הפסח ונתת כח בשלמים. שפסח שנשחט לשמו בכל השנה שהיא זמן שלמים, כשר. ושלמים הנשחטים בזמן הפסח לשמו, פסולים. והרי הכתוב החמיר יותר בפסח מאשר בשלמים שפסח שנשחט שלא לשמו פסול, ושלמים שנשחטו שלא לשמם כשרים¹⁸²?

חזר ר"א ודן מצאנו שמותר הפסח בא שלמים אר"י מצאנו מותר חטאת בא עולה
חזר רבי אליעזר ודנו דין אחר. מצאנו שמותר פסח בא שלמים, ואין מותר שלמים בא פסח. ומה פסח שמותרו בא שלמים שחטו בזמנו לשום שלמים פסול. שלמים שאין מותרן בא פסח, אם שחטם לשם פסח בזמנו, אינו דין שיהיו פסולים. אמר לו רבי יהושע, מצינו מותר חטאת בא עולה¹⁸³, כגון הפריש בהמה לאחריות על בהמה שהופרשה לחטאת, נקרבת לקיץ המזבח. ואין מותר עולה בא חטאת, כגון שהפריש מעות לעולה וקנו בחלק מהמעות, אין קונים במותר חטאת. ומה חטאת שמותרת בא עולה, שחטה לשם עולה פסולה. עולה שאין מותרת בא חטאת, שחטה לשם

181 רש"י.

182 שבזמן שלמים פסח לשם שלמים כשר, ובזמן הפסח שלמים לשם פסח פסולים. והלא יש פסוק בפסח לפסול שלא לשמו ובשלמים אין פסוק. תוס'.

183 כמו שש' בתמורה (דף כג:): זה מדרש דרש יהודיע הכהן כל דבר שבא ממותר חטאת וממותר אשם ילקח בהן עולה לקיץ המזבח. מותר חטאת כגון הפריש מעות לחטאתו וניתותו, או מפריש שתי חטאות לאחריות שקי"ל בתמורה שמתכפר בא' מהן והשניה תרעה. רש"י.

חטאת אינו דין שתהא פסולה!. ורבה דייק ממה שרבי אליעזר לא ענה לרבי יהושע שהוא פוסל גם את הקרבנות הנשחטים לשם חטאת, שרבי אליעזר מכשיר את הנשחטים לשם חטאת.

אמר לו רבי אליעזר, לא, אם אמרת בחטאת שכשרה לשמה כל השנה, לפיכך עולה הנשחטת לשם חטאת כשרה. תאמר בפסח שאינו כשר לשמו אלא בזמנו, ולכן דין הוא שיפסלו אחרים שנשחטו לשמו.

“ולא יחללו את קדשי אשר ירימו” למדנו במשנה, ששמעון אחי עזריה אומר שחטן לשם גבוה מהן כשרים לשם נמוך מהן פסולים. מביאה הגמרא שרב אשי שנה משמו של רבי יוחנן, ורב אחא בנו של רבא שנה משמו של רבי ינאי ששמעון אחי עזריה לומד כן מהכתוב: “וְלֹא יַחְלִלוּ אֶת קֹדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לָהּ” במורם מהן אין מתחללים, בנמוך מהם מתחללים. שואלת הגמרא, הרי שמואל אמר שלומדים בגזירה שווה חילול חילול מתרומה, שהאוכל את הטבל חייב מיתה בידי שמים? עונה הגמרא, ממה שכתוב “אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ” בלשון עתיד ולא כתוב “אשר הורמו”¹⁸⁴, שמואל לומד שהאוכל תרומה במיתה.

הספק של ר' זירא בנשחטו לשם מודה לתנא קמא שהנזבחים למעלה מהם כשרים ואינם מרצים, וחולק רק בדבר אחד שקדשים שנשחטו לשם נמוך מהם אינם כשרים. או שחולק על התנא קמא בשני דברים, כשנשחט לשם גבוה ממנו כשר ומרצה, וכשנשחט לשם נמוך אינו כשר.

קרבנות ששחט לשם גבוה כשרים לדבריהם אביי אמר ויש אומרים רבי זריקא שיש ראייה ממה ששנינו שבכור ומעשר ששחט לשם שלמים כשרים, שלמים ששחט לשם בכור או לשם מעשר פסולים. ואי אפשר לומר ששמעון אחי עזריה אמר שקרבנות ששחטם לשם גבוה מהם כשרים ומרצים, שהרי בכור ומעשר אינם באים לרצות. אלא שמעון אחי עזריה מודה לתנא קמא, שקרבנות ששחטם לשם גבוה מהם כשרים ואינם מרצים. דוחה הגמרא, שכך כוונת המשנה, ברישא שנינו

184 מהכתוב “את קדשי בני” לומדים שמדובר בקדשים ולכן אי אפשר לומר שהכתוב מלמד רק שהאוכל תרומה במיתה. שיטמ”ק תוי”ט ע”פ התוס’ דף ג’.

שקדשים קלים שבאים לרצות ששחטם לשם קדשי קדשים כשרים ומרצים. ובסיפא שנינו שבכור ומעשר, שאין בהם ריצוי, ששחט לשם שלמים כשרים לגמרי.

שואלת הגמרא, האם שמעון אחי עזריה הביא את הדוגמה של בכור ומעשר רק כדי לומר מהו גבוה ונמוך? אלא אומרת הגמרא, שהוא הביא את הסיפא לומר שגם בקדשים קלים ששחט לשם קדשים קלים יש גבוה ונמוך. ושואלת הגמרא הרי גם את זה שנינו במשנה לקמן, שלמים קודמים את הבכור, מפני שהן טעונין מתן ארבע, שתי מתנות שהן ארבע והבכור במתנה אחת, וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק? ואומרת הגמרא שמשנתנו שעוסקת בדיני לשמה היא עיקר. ובמשנה ההיא, הדבר נאמר אגב מה שהזכיר את כל הקרבנות הקודמים זה לזה, בגלל תוספת קדושתם.

משנה

הפסח ששחטו שחרית בארבעה עשר שלא לשמו, רבי יהושע מכשיר כאילו נשחט בשלשה עשר, שנחשב כפסח ששחטו בשאר ימות השנה. בן בתירא פוסל כאילו נשחט בין הערבים.

אמר שמעון בן עזאי מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן ביום שהושיבו את רבי אליעזר בישיבה, שכל הזבחים הנאכלין שנזבחו שלא לשמן כשרין, אלא שלא עלו לבעלים משום חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת. ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה ולא הודו לו חכמים.

גמרא

אמר רבי אלעזר בשם רבי אושעיא, לבן בתירא פסח ששחטו שחרית בארבעה עשר לשמו כשר, מפני שכל היום הוא זמנו, ולכן כששחטו שלא לשם פסח הוא פסול. שואלת הגמרא, מהו כאילו נשחט בין הערבים, הרי לדבריו לכל היום קוראים בין הערבים? עונה הגמרא, שרבי יהודה בן בתירא אמר כאילו נשחט בין הערבים, אגב מה שרבי יהושע אמר כאילו נשחט בשלשה עשר. ורבי יהושע ורבי יהודה בן בתירא לא נחלקו בפסח ששחטו בארבעה עשר לשמו, מפני שהיינו אומרים שרבי יהושע מודה

ריב"ב מכשיר פסח ששחט שחרית
י"ד לשמו כל היום הוא זמנו

לרבי יהודה בן בתירא שפסח ששחטו בארבעה עשר שלא לשמו פסול, הואיל ומקצתו של היום ראוי להקרבת הפסח¹⁸⁵.

“בין הערבים” בין שני ערבים

שואלת הגמרא על רבי אושעיא שאומר שכל

היום הוא זמנו מהכתוב: “וַיִּשְׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל־

קָהָל עֵדֻת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים”. ואמר עולא בנו של רב עילאי שלרבי

יהודה בן בתירא הפירוש של “בֵּין הָעֲרָבִים” הוא בין שני ערבים, מעלות

השחר עד שקיעת החמה¹⁸⁶. ושואלת הגמרא האם נאמר שקרבן תמיד

שכתוב בו “וְיָאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרָבִים” כשר כל היום?

אומרת הגמרא, ששם לומדים ממה שכתוב: “אֵת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַעֲשֶׂה

בַּבֶּקֶר” שבין הערבים הוא ממש בין הערבים ממש. שואלת הגמרא,

האם נאמר שיקריב כבש אחד בבקר עד חצות, וכל היום הוא זמנו של

השני? עונה הגמרא, שלומדים מהכתוב “אֵת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַעֲשֶׂה

בַּבֶּקֶר” שיקריב בבקר כבש אחד ולא שנים¹⁸⁷. שואלת הגמרא, האם

נאמר בנרות שכתוב בהם “בֵּין הָעֲרָבִים” שכל היום כשר להדלקה?

אומרת הגמרא, שבנרות כתוב “וַיַּעַרְךָ אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו מִעֶרֶב עַד

בֶּקֶר” ושנו בברייתא, תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב ועד

בקר. דבר אחר, אין לך עבודה כשרה מערב ועד בקר אלא זו בלבד¹⁸⁸.

שואלת הגמרא, האם נאמר שכל היום כשר לקטורת שכתוב בה: “בֵּין

הָעֲרָבִים”? עונה הגמרא, שקטורת הוקשה לנרות בכתוב: “וּבַהֲעֹלֹת

אֶהְרֹן אֵת הַנֵּרֹת בֵּין הָעֲרָבִים יִקְטִירָנָה”.

185 וי"ל שאינו חושש שיטעו בדברי ריב"ב ויאמרו שהוא פוסל י"ד לשמו שחרית משום שאין שום תנא שמכשיר פסח שחרית אלא הוא. תוס'.

186 דהיינו בין סוף הערב של אתמול לתחילת הערב. רש"י.

187 בכל מקום דורשים מן המיוחד. תוס'.

188 אין לך עבודה – מעבודות שהן אמורות ביום כגון עבודות הדם וקמצו וקטרת שכשרין מהדלקת נרות ואילך שזו מאוחרת לכולן. רש"י.